

4. ALTERNATİF SENARYO MODEL ÖNERİLERİ

4.1. ÖNERİ 1: YARGIDA BAĞIMSIZLIK VE KALİTE

SİAD üyeleri, ankete verdikleri yanıtlarda;

-) Yargının yasama ve yürütme organlarını denetleyebilmesi, bireylerin hak ve hürriyetlerini güvenceye kavuşturabilmesi için, yasama ve yürütme erklerinden bağımsız olmasının zorunluluğu, yargının, hukuk kurallarının tesbit ettiği usul ve esaslar çerçevesinde, hukukun emrettiğini yapmasının gerektiği,
-) Bir yandan yargı bağımsızlığı eksiksiz olarak sağlanırken diğer yandan yargının en önemli unsurunu oluşturan hakimlerin keyfi karar vermelerinin önüne geçilmesi gerektiği,
-) Bir devletin hukuk devleti olmasındaki en önemli unsurlardan birinin de iyi yetişmiş hukukçulara sahip olması gerektiği,

düşüncesini, **U-2-9: Yargı bağımsızlığı** , **U-2-2: Hakim, savcı ve avukatların sorumluluğu**, **U-2-3: Hukukçunun yetiştirilmesi** unsurlarını öne çıkararak ifadelendirmişlerdir.

İLGİLİ HUSUSLARDA MEVCUT DURUM VE SORUNLAR:

1. Anayasanın 138. maddesi uyarınca görülmekte olan bir dava hakkında yargı yetkisinin kullanılmasıyla ilgili yasama meclisinde soru sorulamayacak, görüşme yapılamayacak ve herhangi bir beyanda bulunulamayacak olsa da, organ, makam veya kişilerin, yargı yetkisinin kullanılması ile ilgili mahkeme ve hakimlere emir ve talimat vermesi, tavsiye ve telkinde bulunması yasak olsa da, uygulamada, özellikle kamuoyunun gündemindeki ceza soruşturmaları ve ceza davalarında, milletvekillerinin ve hatta bakanlar kurulu mensuplarının kimi zaman oldukça sert ve hatta tehditkar beyanlarda buldukları görülmektedir. Bu beyanlar, hakim ve savcılarını olumsuz etkilemektedir.

2. Hakim ve savcılarının, terfi ve tayin, görevden uzaklaştırılma, haklarında disiplin cezası uygulanması, işlemlerinin denetimi yetkileri yürütme organına verilirse, yargı bağımsızlığından söz edilemez. Anayasa md. 159, bu sayılan konularda yetkili olmak üzere Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nu oluşturmuştur. Ancak bu düzenleme çerçevesinde, Kurula üye seçimi ve Kurul'un oluşumu konularında yargı bağımsızlığı açısından sorunlar vardır. Kurulun 5 üyesi, Yargıtay ve Danıştay Genel Kurullarının kendi üyeleri arasından Kurulda sahip oldukları kontenjanın üç misli sayıda gösterecekleri adaylar içerisinde Cumhurbaşkanı tarafından seçilip atanır. Kurulun başkanı Adalet Bakanı, diğer üyesi ise Adalet Bakanlığı müsteşarıdır. Kurulun kendi sekreteryası ve müfettişleri yoktur. Hakim ve savcılarının denetimi, Adalet Bakanlığına bağlı Adalet Müfettişleri tarafından yapılmaktadır. Bunların hazırladıkları raporlar Kurul'a sunulmakta ve hakim ve savcılarla ilgili özlük işlemlerine esas teşkil etmektedir.

3. Hukukumuzda hakimlerin mesleklerini icra ederken yaptıkları işlemleri nedeniyle tazminat sorumlulukları HUMK md. 573 ile 576 arasında hükme bağlanmıştır. HUMK'nun ilgili hükümleri incelendiğinde, mevcut düzenlemenin belirli bir dengeyi sağladığı görülmektedir. Ancak bilindiği kadarıyla uygulamada hakimler hakkında tazminat davası açılması nadir rastlanan bir durumdur. Bunun çeşitli nedenleri olabilir. Benzer bir düzenlemenin, savcılar için de getirilmesi düşünülmektedir. Ancak savcılarının kişilerin hürriyetlerini kısıtlayan işlemleri kural olarak ya hakim kağıtlarıyla uygulanmakta ya da bunlara karşı hakime başvurma imkanı bulunmaktadır. Kaldı ki gerek hakimler, gerek savcılar, Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nun denetimi altındadır ve kişilerin hürriyet hakları vardır. Avukatlar, mutlaka bir baroya kayıtlı olarak çalışırlar. Avukatların mesleklerini icra ederken yaptıkları işlemler de, ihtiyaç halinde, bağlı oldukları baro tara-

5. SİAD ZİRVESİ "YARGI SİSTEMİNDE REFORM ÇALIŞMASI"

denetlenebilir. Uygulamada, ilgili kişilerin şikayeti üzerine yapılan denetimlerde sorumluluğu görülen avukatlara barolar tarafından önemli yaptırımlar uygulanmaktadır.

4. Hukukçuların temel eğitimleri, hukuk fakültelerinde aldıkları dört yıllık lisans eğitimidir. Öyleyse hukukçu yetiştirilmesiyle ilgili yapılacak reformların başlangıç yeri, hukuk fakülteleridir. Türkiye'de yaklaşık olarak 30 hukuk fakültesi vardır. Bunların yaklaşık yarısı devlet yarısı da vakıf üniversiteleri bünyesinde kuruludur. Türkiye Cumhuriyeti, Anayasası uyarınca bir hukuk devletidir. Bir devletin, hukuk devleti olmasında en büyük rollerden biri kuşkusuz hukukçularına düşmektedir. Hukukçunun yetişmesinde en büyük pay sahibi, hukuk fakültesi öğretim elemanlarıdır. İyi yetişmiş öğretim elemanı, fakültesinin imkanları da iyiyse, kaliteli hukukçular yetiştirir. Öyleyse hukuk devleti ideali ile öğretim elemanları arasında doğrudan bir bağlantı vardır. Bugün hukuk fakültesi öğretim elemanlığı ne yazık ki rağbet gören bir meslek olmaktan çıkmıştır. Gerek araştırma görevlisi gerekse doçent ve profesörler konumlarına göre çok düşük ücretlerle çalışmaktadırlar. Bir araştırma görevlisinin yardımcı doçent olabilmesi ise en az 7 sene sürmektedir. Hal böyle olunca yabancı dil bilen, yüksek derecelere mezun olan öğrenciler, fakülteye girmek yerine başka işlerde çalışmayı tercih etmektedir. Bugün hukukçuların tamamına yakını devlet üniversitelerinden mezundur. Devlet üniversitelerinin kontenjanları vakıf üniversitelerinkilerle karşılaştırıldığında bu rakamın yakın bir gelecekte değişmesi beklenmemektedir. Bu nedenle, büyük maddi imkansızlıklarla mücadele eden devlet üniversitelerinin bütçeden aldıkları payların en kısa zamanda olması gereken düzeye getirilmelidir.

5. Adli yargıda hakim olabilmenin ön koşulu, Hakimler ve Savcılar Kanunu'nun 8/c maddesi uyarınca, hukuk fakültesinden mezun olmaktır. Oysa idari yargıda hakim olabilmenin ön koşulunu düzenleyen aynı madde, "hukuk bilgisine programlarında yeterince yer veren siyasi bilimler, idari bilimler, iktisat ve maliye alanlarında en az dört yıllık yükseköğretim yapmış" olanların da hakim olabileceğini ifade etmektedir. Hukuk fakülteleri, öğrencilere mevzuatı ezberleten değil, onlara hukukçu alt yapısını, hukukçu mantığını ve bakış açısını kazandırmayı hedefleyen fakültelerdir. "Yeterince hukuk bilgisi" ölçütünün soyutluğu bir yana, ders programlarında bir miktar hukuk dersine yer verse bile, hukuk fakültesi dışındaki bir fakülte, öğrencilere bu alt yapıyı, bu birikimi kazandıramaz. Aksinin kabulü, hukuk fakültelerinin lüzumsuz fakülteler olduğunun kabulünü ve derhal kapatılmaları gereğini gündeme getirecektir. Bugün üzülerken ifade etmek gerekirse idari yargıda görev yapan hakimlerin yaklaşık %75'i, hukuk fakültesi mezunu, yani hukukçu değildir. Daha da vahimi, atamalarda hukukçu ve hukukçu olmayan ayrımı yapılmadığından, kürsüsünde tek bir hukukçu hakim olmayan mahkemeler vardır.

6. Avukatlık Kanununda 2001 tarihinde 4667 sayılı Kanunla yapılan kapsamlı değişiklikte, avukatlık stajı sonrasında avukat adaylarına sınav getirilmesi, son derece olumlu olmuştur. Böylece muhakemenin hakim ve savcılarının yanında üçüncü ayağını oluşturan meslek grubuna mensup kişilerin kalitesinde önemli bir yükselme olacağı beklenebilir.

TÜM BU SORUNLARIN ÇÖZÜLEBİLMESİ İÇİN:

1. Demokrasiler de, yargının bağımsız olduğunu herkesin benimsemesi ve buna göre davranması zorunludur. Hiç kuşku yok ki bu sorumluluk, herkesten önce, devleti yöneten veya yönetmeye talip olan siyasetçilere düşer. Çağdaş uygarlık seviyesinin de üzerine çıkmayı kendine hedef seçmiş Türk toplumunun siyasetçileri, derhal bu bilince ulaşmak zorundadır.

2. Anayasamıza göre (md. 104) sadece "Devlet" in başı olmayıp, aynı zamanda yürütme organının da başı durumunda bulunan ve yürütme alanında pek çok y. Cumhurbaşkanına Hakimler ve Savcılar Yüksek Kuruluna üye seçme yetkisinin doğru değildir. Anayasanın ilgili hükmü değiştirilerek, Kurul üyelerinin doğrudan Yargıtay ve Danıştay tarafından seçilmesi sağlanmalıdır.

5. SİAD ZİRVESİ "YARGI SİSTEMİNDE REFORM ÇALIŞMASI"

3. Kurul'un oluşumunda yürütme organının temsilcileri yer almamalıdır.
4. Kurul, en kısa zamanda kendi binasına, sekreteryasına ve kadrolu müfettişlere kavuşturulmalıdır.
5. Kurul üyelerinin, Kurula seçilmekle birlikte Yüksek Mahkemelerdeki görevleri sona ermeli ve burada tam gün esasıyla çalışmalıdırlar.
6. Kurul adına denetim yapacak ve rapor hazırlayacak müfettişler, mümkün olduğunca en tecrübeli ve bilgili kürsü hakimleri arasından seçilmeli, bunların meslek içi eğitimlerine de devam edilerek, doktrindeki ve mevzuattaki son gelişmeleri takip etmeleri sağlanmalıdır. Bunun için Anayasanın 159. ve 2802 sayılı Hakimler ve Savcılar Kanunu'nun ilgili maddelerinde gerekli değişiklikler yapılmalıdır.
7. Toplum, hakimlere karşı da tazminat davası açılabilir, savcılar Hakimler ve Savcılar Yüksek Kuruluna şikayet edebileceği, baroların avukatlar üzerinde denetim yetkisine sahip oldukları konusunda bilgilendirilmeli ve bilinçlendirilmelidir. Bu durumda hakimler, savcılar ve avukatlar işlemlerinde çok daha dikkatli olacaklardır. Elbette hakimlere açılacak davaları gören mahkemelerin hakimlerinin, davalı hakimlerle mesleki dayanışma göstermemesi gereklidir.
8. Avukatlar açısından meslek sigortası yaptırmak da zorunlu kılınmalıdır. Böylece bir avukatın hatası nedeniyle maddi kayba uğrayan kişi, zararını bu sigortadan karşılayabilir.
9. İyi hukukçulara sahip olabilmek için, öğretim elemanlarının maaşları seviyeli bir yaşam sürmelerini sağlayacak miktara yükseltilmeli ve meslek özendirilmeli, devlet üniversitelerinin koşulları iyileştirilmelidir.
10. İdari yargıda hakim olabilmenin ön koşulu da adli yargıda olduğu gibi Hakimler ve Savcılar Kanunu'nun 8/c maddesi uyarınca, hukuk fakültesinden mezun olmak şeklinde düzenlenmelidir.
11. Hakim ve savcıların meslek içi eğitimi etkin biçimde sağlanmalıdır. Bunda görev sadece Adalet Bakanlığına değil, üniversitelere de düşmektedir. Adalet Bakanlığınca düzenlenecek ve doktrin, mevzuat ve içtihatlardaki son gelişmelerin sunulacağı programların yanı sıra, Üniversiteler de, hakim ve savcıların en azından yüksek lisans programlarına girişleri özendirilmeli, tezsiz, sırf derslere ve ödevlere dayalı yüksek lisans programları açmalıdır.

BÖYLESİNE BİR YAPILANMANIN FİNANSMANI

Buraya kadar açıklanmaya çalışılan, yargıda bağımsızlığı getirecek ve kaliteyi artıracak yeniden yapılanmaya yetecek bir bütçeye ihtiyaç bulunmaktadır. Bu bağlamda öncelikle, **söz konusu yapılanmanın gerçekleştirilebilmesi için bir kaynak ayrılması, ardından da oluşturulan böyle bir yapılanmanın çağdaş bir şekilde işlevini görebilmesi için gerekli olan günlük giderlerin karşılanması** zorunludur. Belirtmek gerekir ki, bütün ekonomik sıkıntılara rağmen söz konusu yatırımların yapılması bir devletin hukuk devleti olabilmesi ve varlığını koruyabilmesi için kaçınılmazdır.

4.2. ÖNERİ/2: YARGIDA ADALET

SİAD üyeleri, ankete verdikleri yanıtlarda;

-) Yargılamanın, insan haklarına saygılı, teminatlı, kamuya açık, adil ve verimli bir şekilde yürütülmesi ve makul bir sürede sonuçlandırılması,
-) Yargılama usulünün gereksiz işlemlerden arındırılması, anlaşılır ve kolay olmasının somut olarak gerçekleştirilebilmesiyle hak arayanların ve bir itham ile yargılananların haklarına kavuşmasını kolaylaştıracağı,
-) Hakimleri görev alanlarına giren davaların uzmanları olduğu sürece, yargılamanın daha süratli yapılacağı ve daha doğru sonuçlara ulaşılabileceği,
-) Yargı kararlarında hak arama özgürlüğünün kullanımının güvenceli bir hale getirilmesi gerektiği,

düşüncesini, **U-1-7: Yargıda evrensel standartlara ulaşılması** , **U-1-1: Basitlik** , **U-2-4: İhtisas mahkemelerinin kurulması** **U-2-6: Üst mahkemelerin kurulması** unsurlarını öne çıkararak ifadelendirmişlerdir.

İLGİLİ HUSUSLARDA MEVCUT DURUM VE SORUNLAR:

1. Yargılama sürecinde iki temel sorun çözülmeye çalışılır. Bunlardan biri maddi sorun, diğeri hukuki sorun. Maddi sorun, geçmişte meydana geldiği ileri sürülen bir olaydır. Bu olayın gerçekleşip gerçekleşmediği ve eğer gerçekleşmişse, bunun nasıl ve ne şekilde olduğu açığa çıkarıldığında, maddi sorun da çözülmüş olur. Maddi sorun çözüldükten sonra sıra, hukuki sorunun çözümüne gelir. Hukuki sorun, maddi olayın hukuk kuralları karşısına nasıl nitelendirileceği ve gerekiyorsa hangi yaptırımların uygulanacağına ilişkin sorundur. Maddi sorununun ve hukuki sorunun çözümüne, kural olarak, duruşma denilen bir süreçten geçilerek ulaşılır. Duruşmanın temel özelliği, iddia ve savunma taraflarına iddia ve savunmalarını ileri sürmek için eşit hak tanınması ve böylece ileri sürülen tez ve antitezler yoluyla hakimin bir senteze, yani hükme ulaşmasıdır. Duruşmanın bu temel ilkelerinden verilecek her ödün, yargılamayı gerçeğe ulaştırmaktan ve hukuki sorunu doğru bir şekilde çözmekten uzaklaştıracak, hatta, özellikle savunma hakkını kısıtladığı ölçüde, temel hakları da ihlal edebilecektir. Dolayısıyla örneğin sırf mahkemelerdeki dosya yükünü azaltmak kaygısıyla yapılan ve duruşmanın, sanığın haberi olmaksızın, gıyabında da yapılıp bitirilebileceğini öngören bir düzenleme (CMUK md. 326/2), iddianın karşısına savunmayı koymaktan ve çelişme ilkesini hayata geçirmekten vazgeçmiş olur. Buna bağlı olarak maddi gerçeğe ulaşma amacından ve hukuki sorunun en doğru çözülmesi gerekliliğinden ödün vermiştir. Benzer şekilde, sanığın bir kez dahi asıl yargılandığı mahkemenin huzuruna çıkarılmaksızın istinabe suretiyle veya hazırlık soruşturması sırasında yapılan sorgularına dayanılarak hüküm verilmesine izin veren (CMUK md. 226/2-4) bir düzenleme, temel ceza tesbit edilirken sanığın kişiliğinin de TCK md. 29 gereği dikkate alındığını iddia eden mahkeme kararlarını samimiyetten uzak kılmaktadır.
2. Basitlik ilkesi, yürürlükteki yargılama hukuku mevzuatı hükümleri arasında yer almakla birlikte, uygulamada etkili biçimde gerçekleştirilemeyen bir anlayışın ifadesidir. Genel hatları ile Anayasa'nın 141. maddesinde ifadesini bulan basitlik anlayışının ilkesel düzeyde geçebilmesi için düzenlemeler gerekmektedir.
3. İhtisas mahkemeleri, kadastro mahkemeleri, çocuk mahkemeleri, trafik mahkemeleri konuları veya kişileri yargılamak üzere kurulmuş mahkemelerdir. Devlet Güvenlik

5. SİAD ZİRVESİ "YARGI SİSTEMİNDE REFORM ÇALIŞMASI"

de görev alanları Devletin iç ve dış güvenliğine karşı işlenen suçlarla sınırlı kaldığı ve iç ve dış güvenlik kavramları gerçek anlamları ile yorumlandığı sürece ihtisas mahkemesi olarak nitelendirilebilir. Ancak bugün için Kanun Koyucu, DGM'lerin görev alanlarını genişletme eğilimindedir. (Örn: 4422 sayılı Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanunu). İhtisas mahkemeleri, hakimleri görev alanlarına giren davaların uzmanları olduğu sürece, yargılamanın daha süratli yapılmasında ve daha doğru sonuçlara ulaşılmasında fayda sağlayabilirler. Ancak öte yandan ihtisas mahkemelerinin ülkenin her yerinde kurulması masraflı ve bu nedenle çok zordur. Buna bağlı olarak, bu mahkemelerin yargı çevreleri geniş tutulursa, yani yer itibariyle yetkilerine pek çok il dahil olursa, taraflar için yargılama giderlerini tahammül edilemeyecek oranda artabilecektir. Bu özellikle davalı açısından büyük bir sorundur. Çünkü davalı, mevcut hukuki durumun değişmesini istemeyen taraftır. Davacının açtığı dava nedeniyle kendini savunmak zorunda bırakılmıştır. Bunu yapabilmesi içinse, oturduğu şehirden davanın görüleceği şehre defalarca gitmesi veya avukat göndermesi gerekecektir. İhtisas mahkemeleri sadece belirli yerlerde kurulup, diğer yerlerdeki uyuşmazlıklarda genel mahkemelerin yetkileri devam ederse, bölgeler arasında eşitsizlikler ortaya çıkabilecektir.

4. Tasarı halindeki üst mahkemelerin en kısa süre içinde kurulması, Türkiye'de yargı sistemine yeni bir nefes getirecektir. 10-12 Bölge esasına göre kurulacak üç hakimli üst mahkemelerle (istinaf mahkemeleri) hak arama özgürlüğünün kullanımı güvenceci hale gelecektir.

TÜM BU SORUNLARIN ÇÖZÜLEBİLMESİ İÇİN:

1. **Duruşmanın maddi ve hukuki sorunun en doğru şekilde çözülmesi amacına hizmet edebilmesi için sözlülük ilkesinin özenle gerçekleştirilmesi, aynı hakim veya hakimler tarafından başlanıp bitirilmesi, mümkünse tek celsede bitirilmesi veya en azından, uzun aravermeler olmaksızın mümkün olduğunca ard arda, araya başka işler girmeksizin yapılan celselerle sonlandırılması, delillerin duruşmada, taraflar ve karar verecek hakimlerin huzurunda sunulması, tarafların katılımıyla yapılması ve kamuya açık olması gereklidir. İnsanlığın binlerce yılda geliştirdiği bu ilkelere uygun yürütülen duruşma hem yukarıda söz geçen amaçlara hizmet edecek hem de yargılama insan haklarına saygılı bir şekilde gerçekleştirilmeli ve bu amaçla çelişkili durum yaratan kanun maddeleri düzeltilmelidir.**
2. **Basitlik ilkesine ilişkin kanunlardaki hükümlerin (örneğin, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu m. 77) yanında, hak arama özgürlüğüne ilişkin işlemlerin azaltılması ve özellikle mahkemelere yönelik hukuki himaye istemlerinin kolayca ileri sürülebileceği basit yöntemlerin geliştirilerek kanunlaştırılması gerekmektedir.** Bir örnek vermek gerekirse, bazı Batı Avrupa ülkelerinde dava açılmasında kullanılan form-dilekçelerin ülkemizde de hukuk davalarında uygulanması imkânından söz edilebilir. Aslında, Türk hukuk sistemi, icra hukuku alanında hak aramaya ilişkin formların kullanılmasına yabancı değildir. Özellikle dava açılmasında davacı tarafın sıkı şekil şartlarına tâbi tutulmuş bir dilekçe formu kullanması, hem dava açılmasını kolaylaştırır hem de hâkimin, davanın bütün unsurlarını kolaylıkla denetleyebilmesi sonucunu doğurur.
3. **Basitlik ilkesinin işlevsel olarak yaşama geçirilebileceği diğer bir alan, benzer nitelikteki başvuru sürelerinin eşitlenmesidir.** Örneğin, her çeşit hukuk davasında cevap süresinin on veya on beş gün olarak belirlenmesi, bu konuda ortaya çıkabilecek hak kayıplarını önleyebilir. Öte yandan, yargılama süreci içerisinde söz konusu olan benzer nitelikteki birtakım itiraz sürelerinin de eşitlenmesi, basitlik ilkesinin gerçekleştirilmesi doğrultusunda bir adım olabilir.
4. **Dava takibinde avukat tutma zorunluluğu bulunmayan sistemimizde, haklarını başlarına arayan sıradan insanların, gerekli işlemleri nasıl yapacaklarına, öde gereken muhtemel giderlerin ne olacağına ilişkin bilgileri içeren broşürlerin , Bakanlığınca hazırlanıp parasız olarak dağıtılması veya düşük bir bedel karşılığında**

5. SİAD ZİRVESİ "YARGI SİSTEMİNDE REFORM ÇALIŞMASI"

satılması da, halkın bilinçlendirilmesi işlevini bir ölçüde gerçekleştirerek basitlik ilkesine hizmet eder.

5. İhtisas mahkemelerinin yargı çevrelerinin çok geniş tutulmasının davalıya yaratacağı masraf sorununun ya da sadece belli yerlerde kurulup diğer yerlerdeki uyumsuzluklarda genel mahkemelerin yetkisinin devam etmesinin yaratacağı bölgelerarası eşitsizlikleri telafi edici bir model oluşturulması için çalışılmalıdır.
6. Hakim ve savcılarının tayinlerinde, geçmişte yaptıkları görevlerin dikkate alınması gereklidir. Örneğin yıllarca ceza hakimliği yapmış bir kişi ticaret mahkemesi hakimliğine atanırsa, ondan uzun bir süre verim almak çok güçtür. Aynı şekilde yıllarca savcılık yapmış bir kişi hukuk hakimi olarak görevlendirilirse benzer sorunlar ortaya çıkabilecektir.
7. Hukuk mahkemelerinin dosya sayılarının azaltılarak adaletin etkin ve makul bir sürede gerçekleştirilmesinin sağlanabilmesi için özellikle mirasçılık belgesi verilmesi istemleri gibi bazı çekişmesiz yargı işleri mahkeme (hakimlik) işi olmaktan çıkarılıp mahkeme yazı işleri müdürlerinin tek başlarına yapabilecekleri işler haline getirilmelidir.
8. Tasarı halindeki üst mahkemelerin kurulmasına ilişkin düzenleme yapılırken;
 -) İstinaf (üst mahkeme) yolunda ilke olarak dava yeniden incelenebilmeli; mutlaka duruşma yapılmalı ve gerektiğinde yeni vakıa ve deliller ileri sürülebilmelidir.
 -) Birinci derece mahkemesi kararlarına karşı üst mahkeme (istinaf) yoluna başvuru süresi makul bir süre, örneğin 30 gün olarak belirlenmelidir.
 -) Üst mahkemelere ilişkin düzenleme yapılırken ilk derece mahkemelerinin vereceği bazı kararlara karşı üst mahkeme yolunun kapalı tutulması ve ayrıca ilk derece mahkemesi kararlarına karşı, üst mahkemelere yapılacak başvuruların davayı uzatmak amacıyla veya kötüniyetle yapılması halinde para cezası yaptırımı getirilmelidir.
 -) Üst mahkemelere yapılacak atamalarda uzmanlık ve meslekî kıdem ciddi bir biçimde göz önüne alınmalıdır.

BÖYLESİNE BİR YAPILANMANIN FİNANSMANI:

Buraya kadar açıklanmaya çalışılan, yargıda adaleti sağlayacak yeniden yapılanmanın gerçekleştirilmesine yetecek bir bütçeye ihtiyaç bulunmaktadır. Bu bağlamda öncelikle, **söz konusu yapılanmanın gerçekleştirilebilmesi için bir kaynak ayrılması, ardından da oluşturulan böyle bir yapılanmanın çağdaş bir şekilde işlevini görebilmesi için gerekli olan günlük giderlerin karşılanması zorunludur**. Belirtmek gerekir ki, bütün ekonomik sıkıntılara rağmen söz konusu yatırımların yapılması bir devletin hukuk devleti olabilmesi ve varlığını koruyabilmesi için kaçınılmazdır.

4.3. ÖNERİ 3: YARGI SÜRECİNE BİLİŞİM DESTEĞİ

SİAD üyeleri, ankete verdikleri yanıtlarda;

-) Bilgisayar altyapısı olarak ifade edilen bilgisayar donanımı ile adli hizmetlerin çağımızda yaşanan teknolojik gelişmelerin insan yaşamına kattığı ivmeye paralel olarak hızlı bir şekilde gerçekleştirilmesi ve adaletin bu çağın gereklerine uygun olarak en kısa zamanda dağıtılmasının sağlanması gerektiği,
-) Kısılacak yargı süresinin yanı sıra, toplumda adalet hizmetinin iyi bir şekilde dağıtıldığı kanaatinin güçlendirilmesi gerektiği,
-) Yargılama sürecinde, sorgulama, duruşma ve yargılama faaliyetlerinin yapıldığı, mahkemelerin, icra dairelerinin ve ilgili diğer birimlerin yer aldığı mekanlar olan adliye binalarının, yapılan işin saygınlığına uygun ve güvenli yerler haline dönüştürülmesi gerektiği,

düşüncesini, **U-3-1: Bilgisayar altyapısı, U-3-3: Elektronik arşiv, U-3-4: İnternet altyapısının kurulması, U-3-5: Mekân** unsurlarını öne çıkararak ifadelendirmişlerdir.

BU HUSUSLARIN GERÇEKLEŞTİRİLEBİLMESİ İÇİN:

1. Davaların açılması aşamasından başlayarak, bilgilerin hızlı ve kolay bir şekilde depolanması, daha önce depolanmış bilgilerden ihtiyaç duyulanlara kolayca ulaşılması ve bu bağlamda hizmet vermek üzere oluşturulacak elektronik arşivleme sistemine,
2. Söz konusu arşivlerle bağlantı kurulmasının araçları olan teşkilat içi kapalı devre bilgisayar sistemine (intranet) ve internet sistemine, olarak sağlayacak alt yapının oluşturulmasına ve
3. Adli mekanların söz konusu altyapı ile ve birbirlerine uyumlu bir düzen içinde yerleştirilmelerine adalet hizmetinin kolay ve sağlıklı işlemesi için gereksinim vardır.

Böylesine bir altyapının geliştirilebilmesi sürecinde adli bilgilerin sağlıklı ve güvenli bir ortamda depolanması temel koşuldur ve adalet mekanizmasının sağlıklı ve hızlı bir şekilde çalışması ve bu bağlamda adli süreçte gereken bilgilere en kısa zamanda ulaşılması için elektronik arşivleme ön plana çıkmaktadır. İnternet alt yapısı da bilgisayar altyapısı ile içiçe ve ona dayalı olarak, elektronik arşivlerde depolanmış bilgilere ulaşmanın araçlarından birini oluşturmaktadır. Elektronik arşiv, mahkemeler için yargılama sürecinde gerekli her türlü kamu sicil ve kayıtlarının elektronik ortamda depolanmasını ifade eder. Bununla amaçlanan, mahkemelerin yargılama sürecinde ihtiyaç duydukları adli bilgilere en kısa sürede kolaylıkla ulaşabilmelerinin sağlanmasıdır.

BU ALTYAPININ KURULABİLMESİ İÇİN ÖNCELİKLE;

1. **Gerekli ve uygun bilgisayar donanımının seçilmesi ve alınması, bu yapılırken donanımın kullanılması aşamasında ortaya çıkabilecek arzulara karşı teknik destek hizmetinin de aynı paket içinde garanti altına alınması** gerekir;
2. Şüphesiz ki, söz konusu elektronik altyapı kadar önemli olan ikinci konu, kurulan bilgisayar altyapısını işletecek, **adliye teşkilatının ihtiyaçlarına uygun bilgisayar programlarının yazdırılması ve denenerek sisteme uygunluklarının sınanması**dır. Bunun için, adli teşkilatın işleyişini iyi bilen deneyimli personelin yazılımı yapan kişilerle bilç programlarının hazırlanmasının her aşamasında işbirliği içinde olması gerekir. Çünkü, bilgisayar altyapı olmasına rağmen ihtiyaçları karşılamayan bilgisayar programları bu altyapının kurulmasının sağlayacağı yararları ortadan kaldırayabileceği gibi, ek malî kü zaman kaybına da yol açacaktır;

5. SİAD ZİRVESİ "YARGI SİSTEMİNDE REFORM ÇALIŞMASI"

3. Öte yandan, en uygun bilgisayar donanım ve programları alınsa da, adli personelin bu donanım ve programları kullanabilecek nitelik ve bilince sahip olmaması durumunda bilgisayar altyapısının verimli olarak kullanılabilmesi mümkün değildir. Bu nedenle, **bilgisayar altyapısı kurulurken adli teşkilat ve bunun içinde mahkemelerin personel rejiminin de birlikte gözden geçirilmesi** gerekir. O nedenle, **yeni personel istihdamı sırasında bu konunun dikkate alınması**, öte yandan da, **mevcut personele meslek içi eğitim verilmesi** bir zorunluluk olarak ortaya çıkmaktadır. Bir kez daha vurgulamak gerekir ki, adli personele, **bilgisayar altyapısı, işlevi ve uygun biçimde kullanılmadığı takdirde bu donanımdan verim alınamayacağı konusunda gereken bilincin verilmesi** en önemli noktalardan birini oluşturmaktadır. Aksi halde bilgisayarların gelişmiş birer daktilo olarak kullanılması tehlikesi ile karşılaşılması kaçınılmaz olur;
4. **Elektronik arşivlemenin birbiri ile bağlantılı olarak farklı boyutlarda düşünülmesi** gerekir. Bu çerçevede ilk boyutu, **adli teşkilat içinde mahkemeler düzeyinde bir elektronik arşivleme sistemine geçilmesi ve aynı şekilde adli teşkilatın diğer birimlerinde de elektronik arşivlemeye gidilerek mahkemelerin bu arşivlere doğrudan ulaşmalarını sağlayacak sistemlerin kurulması** oluşturur. İkinci boyutta ise, **Adli teşkilatın kendisi dışındaki kurumların elektronik arşivleri ile bağlantı ve eşgüdüm içinde bulunması** oluşturmaktadır;
5. **Adli teşkilat içinde bilgi akışının sağlanması ve kurulan elektronik arşivlere ulaşılması için kapalı devre bir bilgisayar bağlantı sistemi kurulması** sağlanmalıdır;
6. Aynı şekilde, **adliye teşkilatı ile elektronik arşivlerini internet ortamına açan diğer kurumlarla bağlantının sağlanması, adliye teşkilatı ile işi olan vatandaşların kendileri ile ilgili bilgilere daha kolay ve ucuz olarak ulaşabilmeleri ve böylece iş yükünün azaltılması için de internet altyapısının kullanılması** sağlanmalıdır;
7. **Adliye binalarının uzmanlarca özenle geliştirilmiş mimari projeler çerçevesinde adli hizmetlerin gereklilerine uygun biçimde inşa edilmesi** gerekir. Bu çerçevede yukarıda açıklamaya çalıştığımız bilgisayar altyapısının gerektirdiği mekansal özellikler de adliye binaları projelendirilirken gözönünde bulundurulmalı, **adli sisteminin işleyişini iyi bilen deneyimli adliye personeli, internet alt yapısını kuracak teknik personel ve binanın projesini hazırlayacak olan mimarların birlikte çalışması** sağlanmalıdır;
8. Ancak belirtmek gerekir ki, bilgisayar altyapısı sağlayacağı bütün bu kolaylıklara karşın bazı riskleri de beraberinde getirebilir. Teknolojik gelişmelerin bugün ulaştığı aşamada bilgisayar ortamında saklanan bilgilerin güvenliği bilinen bütün önlemlerin alınmasına rağmen, her zaman ön görülemeyen bazı risklerin tehdidi altında olabilir. Bu nedenle her şeye rağmen, klâsik dosyalama sisteminin de sadece bir güvenlik önlemi olarak ancak saklama süreleri kısaltılarak korunması gerekebilir. Bugün için, klâsik dosyalama sisteminden bütünüyle vazgeçilerek elektronik dosyalama sistemine geçilmesi her halde üzerinde daha uzun süre konuşulması ve tartışılması gereken bir konudur.

BÖYLESİNE BİR YAPILANMANIN FİNANSMANI:

Buraya kadar açıklanmaya çalışılan, bilgisayar altyapısı, elektronik arşivleme, internet altyapısının kurulması ve adliye sürecinin yaşandığı mekanlar olan adliye binalarının çağdaş ölçütlere uygun bir biçimde inşası için, bu yapılanmaya yetecek bir bütçeye ihtiyaç bulunmaktadır. Bu bağlamda öncelikle, **söz konusu yatırımların yapılması için önemli miktarda bir kaynak ayrılması, ardından da oluşturulan böyle bir yapılanmanın çağdaş bir şekilde işlevini görebilmesi için gerekli olan günlük giderlerin karşılanması zorunludur**. Belirtmek gerekir ki, bütün ekonomik sıkıntılara rağmen söz konusu yatırımların yapılması bir devletin hukuk devleti olabilmesi ve varlığını koruyabilmesi için kaçır

